

Soud: Nejvyšší soud
Datum rozhodnutí: 11/30/2015
Senátní značka: 29 NSCR 110/2015
ECLI: ECLI:CZ:NS:2015:29.NSCR.110.2015.1
Typ rozhodnutí: USNESENÍ
Heslo: Insolvence
Oddlužení
Náklady řízení
Dotčené předpisy: § 140 písm. e) IZ.
§ 409 odst. 2 IZ.
§ 418 odst. 1 písm. c) IZ.
Kategorie rozhodnutí: A

KSOS 8 INS 27373/2015

29 NSČR 110/2015-B-37

U S N E S E N Í

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Zdeňka Krčmáře a soudců Mgr. Milana Poláška a JUDr. Jiřího Zavázala v insolvenční věci dlužníka **Rostislava Kadlubiece**, narozeného 13. května 1983, bytem v Českém Těšíně, Polní 1784/22, PSČ 737 01, vedené u Krajského soudu v Ostravě pod sp. zn. KSOS 8 INS 27373/2012, o návrhu věřitele **RWE GasNet, s. r. o.**, se sídlem v Ústí nad Labem, Klíšská 940, PSČ 401 17, identifikační číslo osoby 27295567, zastoupeného Mgr. Kamilem Stypou, advokátem, se sídlem v Praze 2 - Vinohradech, Rubešova 162/8, PSČ 120 00, na zrušení oddlužení, o dovolání dlužníka, zastoupeného JUDr. Jaroslavem Brožem, advokátem, se sídlem v Brně - Žabovřeskách, Marie Steyskalové 767/62, PSČ 616 00, proti usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 22. července 2015, č. j. KSOS 8 INS 27373/2012, 3 VSOL 253/2015-B-24, takto:

Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 22. července 2015, č. j. KSOS 8 INS 27373/2012, 3 VSOL 253/2015-B-24, **se mění** takto:

Usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 27. listopadu 2014, č. j. KSOS 8 INS 27373/2012-B-16, **se potvrzuje**.

O d ů v o d n ě n í :

Usnesením ze dne 27. listopadu 2014, č. j. KSOS 8 INS 27373/2012-B-16, zamítl Krajský soud v Ostravě (dále též jen „insolvenční soud“) návrh věřitele RWE GasNet, s. r. o., (dále jen „věřitel R“) na zrušení schváleného oddlužení dlužníka Rostislava Kadlubiece.

Insolvenční soud [vycházející z ustanovení § 121 odst. 3 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku (dále též jen „obč. zák.“) a z ustanovení § 418 odst. 1 písm. c/ zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)] dospěl k závěru, že dotčená pohledávka

věřitele R vůči dlužníku z titulu náhrady nákladů řízení je příslušenstvím pohledávky, která vznikla před schválením oddlužení. „Dlužník“ (správně věřitel R) měl proto odpovídající částku přihlásit jako podmíněnou pohledávku a po pravomocném rozhodnutí ji doložit. Nejde o pohledávku novou, vzniklou po schválení oddlužení.

Co do nákladů exekučního řízení, specifikovaných ve vyrozmění o zahájení exekuce ze dne 23. července 2014, platí, že závazek k jejich úhradě (soudnímu) exekutorovi vzniká až rozhodnutím - příkazem k úhradě nákladů exekuce. Takové rozhodnutí v rámci návrhu věřitele R na zrušení oddlužení nebylo předloženo.

Návrh věřitele R na zrušení oddlužení není za daného stavu důvodný.

K odvolání věřitele R Vrchní soud v Olomouci usnesením ze dne 22. července 2015, č. j. KSOS 8 INS 27373/2012, 3 VSOL 253/2015-B-24, zrušil usnesení insolvenčního soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Odvolací soud - vycházejí z ustanovení § 418 odst. 1, 2 a 4 insolvenčního zákona - dospěl po přezkoumání napadeného usnesení k následujícím závěrům:

1/ Odvolací soud nepřisvědčuje závěru insolvenčního soudu, že pohledávka z titulu náhrady nákladů řízení je pohledávkou, která vznikla před schválením oddlužení, a že věřitel R měl odpovídající částku přihlásit jako podmíněnou pohledávku do insolvenčního řízení dlužníka a po pravomocném rozhodnutí tuto pohledávku doložit.

2/ Povahou nároku na náhradu nákladů řízení se opakovaně zabýval ve své rozhodovací praxi Nejvyšší soud. V důvodech rozhodnutí ze dne 15. června 2011, sp. zn. 31 Cdo 488/2009, uveřejněného pod číslem 146/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek [jde o usnesení velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu, které je - stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže - dostupné i na webových stránkách Nejvyššího soudu (dále jen „R 146/2011“)], uvedl, že nárok na náhradu nákladů řízení má základ v procesním právu a vzniká teprve na základě pravomocného rozhodnutí soudu, které má v tomto směru konstitutivní povahu. Rozhodnutí o nákladech řízení (nárok na náhradu nákladů řízení) je totiž jako procesní nárok zpravidla závislé na rozhodnutí ve věci samé; v takovém případě pak platí, že nenabude-li rozhodnutí ve věci samé právní moci, nelze hovořit ani o vzniku práva na náhradu nákladů řízení. Proto pohledávka z titulu práva na náhradu nákladů řízení před soudem zpravidla vzniká (na rozdíl od hlavního závazku, jenž byl předmětem soudního řízení) po právní moci rozhodnutí ve věci samé.

3/ V rozhodnutí ze dne 31. března 2015, sen. zn. 29 ICdo 62/2014 [jde o rozsudek Nejvyššího soudu uveřejněný pod číslem 85/2015 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 85/2015“)], Nejvyšší soud řešil otázku, zda nárok na náhradu nákladů občanského soudního řízení je konstruován jako pohledávka vázaná na splnění odkládací podmínky. Uzavřel, že vzniká-li nárok na náhradu nákladů řízení teprve na základě pravomocného rozhodnutí soudu, které má v tomto směru konstitutivní povahu (R 146/2011), pak před okamžikem vzniku (před právní mocí soudního rozhodnutí, které nárok přiznává) neexistuje ani v podobě pohledávky vázané na splnění odkládací podmínky. Jinak řečeno, před právní mocí rozhodnutí, kterým soud přizná účastníku občanského soudního řízení nárok na náhradu nákladů řízení (před okamžikem vzniku nároku na náhradu nákladů řízení), nelze takový nárok přihlásit do insolvenčního řízení ani jako pohledávku vázanou na splnění odkládací podmínky.

4/ Ze shora citovaných závěrů rozhodnutí Nejvyššího soudu vyplývá, že právní posouzení věci provedené insolvenčním soudem správné není. Odvolatelem tvrzená pohledávka z titulu náhrady

nákladů řízení neexistovala ke dni rozhodnutí o úpadku dlužníka (21. listopadu 2012) ani ke dni vydání rozhodnutí o schválení oddlužení (19. února 2013). Tato pohledávka vznikla až 7. března 2013, kdy rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě nabylo právní moci. Jde o peněžitý závazek, který vznikl dlužníku po schválení oddlužení.

5/ Odvolací soud proto postupoval podle ustanovení § 219a odst. 2 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, (dále též jen „o. s. ř.“), napadené usnesení insolvenčního soudu zrušil a věc vrací k dalšímu řízení, v průběhu kterého se insolvenční soud bude zabývat tím, zda jde o závazek, jehož vznik dlužník zavinil, a také tím, zda tento závazek v mezidobí nezanikl zaplacením.

Proti usnesení odvolacího soudu podal dlužník dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu ustanovení § 237 o. s. ř. argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena, a to otázky, zda příslušenství pohledávky, která vznikla před zahájením insolvenčního řízení, tvořené náhradou nákladů řízení, o které bylo rozhodnuto až po rozhodnutí o úpadku, je pohledávkou za podstatou, případně zda jde o nový peněžitý závazek, případně, zda jde o pohledávku, která se má uspokojovat v rámci insolvenčního řízení nebo zda jde o pohledávku vyloučenou z uspokojení.

Dovolatel vytýká odvolacímu soudu nesprávné právní posouzení věci (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.) a požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí změnil tak, že návrh na zrušení oddlužení se zamítá.

V mezích ohlášeného dovolacího důvodu dovolatel namítá, že výše charakterizovaná pohledávka z titulu náhrady nákladů řízení není novým peněžitým závazkem (a tudíž pohledávkou za majetkovou podstatou), takže nemůže být důvodem pro zrušení schváleného oddlužení. Míni, že příslušenství pohledávky (náklady řízení) není možné oddělit od pohledávky samotné. S odvolacím soudem souhlasí dovolatel jen potud, že nárok na náhradu nákladů řízení vzniká teprve pravomocným rozhodnutím soudu. Příslušenství pohledávky, která vznikla před zahájením insolvenčního řízení, však musí sledovat osud jistiny, když i Nejvyšší soud dovodil (v R 85/2015), že pohledávka z titulu náhrady nákladů řízení je příslušenstvím pohledávky, na které se vztahuje osvobození podle § 414 odst. 1 insolvenčního zákona bez zřetele k tomu, že jde o příslušenství tvořené nárokem na náhradu nákladů řízení vedeného o pohledávce za trvání oddlužení u nalézacího soudu, přiznaným věřiteli v době, kdy jej již nelze přihlásit do insolvenčního řízení.

Insolvenční správce se ve vyjádření k dovolání ztotožňuje s názorem dovolatele, maje napadené rozhodnutí za nesprávné.

Věřitel R ve vyjádření navrhuje dovolání zamítnout jako nedůvodné, poukazuje na závěry obsažené v R 146/2011 a v R 85/2015, s tím, že jeho pohledávka z titulu náhrady nákladů řízení neexistovala ke dni rozhodnutí o úpadku ani ke dni rozhodnutí o schválení oddlužení. Podmínky uvedené v § 418 insolvenčního zákona má za splněné.

Dovolání je v dané věci přípustné dle § 237 o. s. ř., když napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právních otázek (dovoláním předestřených), která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyly vyřešeny.

Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto - v hranicích právních otázek vymezených dovoláním - zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

Pro právní posouzení věci jsou pak rozhodné především skutkové závěry, podle kterých:

1/ Usnesením ze dne 27. září 2012, č. j. 110 EC 112/2012-16, zastavil Okresní soud ve Frýdku - Místku (dále jen „okresní soud“) řízení o žalobě, kterou se právní předchůdce věřitele R (SMP Net, s. r. o.) [jako žalobce] domáhal po dlužníku (jako žalovaném) zaplacení částky 7.201,41 Kč. K zastavení řízení došlo pro zpětvzetí žaloby pro chování dlužníka, který uhradil dluh po zahájení řízení (ve výroku o zastavení řízení nabylo usnesení právní moci dne 20. října 2012). Okresní soud dále uložil dlužníku (žalovanému) zaplatit žalobci na náhradě nákladů řízení částku 7.280 Kč.

2/ Usnesením ze dne 21. listopadu 2012, č. j. KSOS 8 INS 27373/2012-A-4, zjistil insolvenční soud úpadek dlužníka a povolil mu oddlužení.

3/ K odvolání dlužníka (coby žalovaného) i právního předchůdce věřitele R (coby žalobce) Krajský soud v Ostravě usnesením ze dne 29. ledna 2013, č. j. 57 Co 978/2012-31 (které nabylo právní moci dne 7. března 2013), změnil usnesení okresního soudu ze dne 27. září 2012 v napadeném výroku o nákladech řízení tak, že uložil dlužníku zaplatit právnímu předchůdci věřitele R do 3 dnů od právní moci usnesení na náhradě nákladů řízení před okresním soudem částku 10.964 Kč a na náhradě nákladů odvolacího řízení částku 968 Kč.

4/ Usnesením ze dne 19. února 2013, č. j. KSOS 8 INS 27373/2012-B-3, schválil insolvenční soud oddlužení dlužníka plněním splátkového kalendáře.

5/ Podáním z 2. dubna 2014 uplatnil věřitel R u insolvenčního správce pohledávku ve výši 11.932 Kč jako pohledávku za majetkovou podstatou vzniklou mu z titulu náhrady nákladů řízení podle usnesení okresního soudu ze dne 27. září 2012 (ve spojení s usnesením Krajského soudu v Ostravě ze dne 29. ledna 2013).

6/ Soudní exekutor JUDr. Jiří Petruň vydal dne 23. července 2014 pod č. j. 065 EX 02408/14-013 vyrozumění o zahájení exekuce proti dlužníku (povinnému) k vymožení povinností uložených usnesením okresního soudu ze dne 27. září 2012 (ve spojení s usnesením Krajského soudu v Ostravě ze dne 29. ledna 2013) ve prospěch věřitele R (oprávněného), a to nákladů soudního řízení ve výši 11.132 Kč, předběžných nákladů exekutora ve výši 5.445 Kč, odměny ve výši 3.630 Kč a nákladů oprávněného ve výši 2.637,80 Kč (celkem 22.844,80 Kč).

7/ Podáním z 12. srpna 2014 navrhl věřitel R insolvenčnímu soudu aby vzhledem k jeho neuspokojené pohledávce z titulu náhrady nákladů řízení, pro kterou vede exekuci na majetek dlužníka, zrušil oddlužení dlužníka dle ustanovení § 418 insolvenčního zákona.

Podle ustanovení § 121 odst. 3 obč. zák. [ve znění účinném do 31. prosince 2013, pro věc rozhodném se zřetelem k ustanovení § 3028 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále jen „o. z.“)] příslušenstvím pohledávky jsou úroky, úroky z prodlení, poplatek z prodlení a náklady spojené s jejím uplatněním.

Povahou pohledávky vzniklé z titulu práva na náhradu nákladů řízení přiznané v občanském soudním řízení pravomocným soudním rozhodnutím se Nejvyšší soud ve své rozhodovací praxi opakovaně zabýval, přičemž dospěl k následujícím (judikatorně ustáleným) závěrům:

1/ Nárok na náhradu nákladů řízení má základ v procesním právu a vzniká teprve na základě pravomocného rozhodnutí soudu, které má v tomto směru konstitutivní povahu (R 146/2011).

2/ Před právní mocí rozhodnutí, kterým soud přiznává účastníkovi občanského soudního řízení nárok na náhradu nákladů řízení (před okamžikem vzniku nároku na náhradu nákladů řízení), nelze takový nárok přihlásit do insolvenčního řízení ani jako pohledávku vázanou na splnění odkládací podmínky (R 85/2015).

3/ V rozsahu, v němž bylo věřiteli v soudním řízení, ve kterém uplatnil pohledávku vůči dlužníku, pravomocně přiznáno právo na náhradu nákladů tohoto řízení, jde o příslušenství pohledávky ve smyslu § 121 odst. 3 obč. zák. (usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. května 2010, sp. zn. 29 Cdo 2114/2008, uveřejněné v časopise Soudní judikatura číslo 2, ročník 2012, pod číslem 24 nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. listopadu 2014, sp. zn. 29 Cdo 3403/2012).

Pro poměry dané věci odtud plyne, že:

1/ Pohledávka věřitele R z titulu práva na náhradu nákladů řízení ve výši 11.932 Kč vznikla až právní mocí usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 29. ledna 2013 (až 7. března 2013), tedy v době, kdy již nemohla být přihlášena do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka (po uplynutí propadlé třicetidenní přihlašovací lhůty počítané od zveřejnění rozhodnutí o úpadku v insolvenčním rejstříku).

2/ Před vznikem pohledávky ji věřitel R nemohl přihlásit do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka ani jako pohledávku vázanou na splnění odkládací podmínky.

3/ Pohledávka měla charakter příslušenství pohledávky uspokojené ještě před zjištěním dlužníkovy úpadku (ve smyslu § 121 odst. 3 obč. zák. šlo o náklady spojené s uplatněním pohledávky).

S přihlédnutím k době vzniku pohledávky z titulu práva na náhradu nákladů řízení (7. března 2013, kdy nabylo právní mocí usnesení Krajského soudu v Ostravě) je pro posouzení, zda jde o pohledávku za majetkovou podstatou, určující ustanovení § 168 odst. 2 insolvenčního zákona, ve znění účinném do 31. prosince 2013. Podle tohoto ustanovení pak platí, že pohledávkami za majetkovou podstatou, pokud vznikly po rozhodnutí o úpadku, jsou

a/ hotové výdaje a odměna insolvenčního správce,

b/ náklady spojené s udržováním a správou majetkové podstaty dlužníka,

c/ náhrada nutných výdajů a odměna likvidátora, osoby v postavení obdobném postavení likvidátora a odpovědného zástupce za činnost prováděnou po rozhodnutí o úpadku,

d/ náhrada hotových výdajů a odměna znalce ustanoveného insolvenčním soudem za účelem ocenění majetkové podstaty,

e/ daně, poplatky, a jiná obdobná peněžitá plnění, pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti a pojistné na veřejné zdravotní pojištění,

f/ pohledávky věřitelů ze smluv uzavřených osobou s dispozičními oprávněními, s výjimkou smluv uzavřených dlužníkem po schválení oddlužení,

g/ pohledávky věřitelů ze smluv, jejichž splnění osoba s dispozičními oprávněními povolila, jakož i ze smluv, které osoba s dispozičními oprávněními nevypověděla,

h/ pohledávky věřitelů odpovídající právu na vrácení plnění ze smluv, od nichž bylo odstoupeno nebo které osoba s dispozičními oprávněními vypověděla,

i/ náhrada hotových výdajů osob, které poskytly insolvenčnímu správci součinnost,

j/ další pohledávky, o nichž tak stanoví tento zákon.

Výčet pohledávek za majetkovou podstatou v ustanovení § 168 odst. 2 insolvenčního zákona je výčtem taxativním [srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. listopadu 2011, sen. zn. 29 NSČR 16/2011, uveřejněné pod číslem 54/2012 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 54/2012“); ústavní stížnost podanou proti tomuto usnesení odmítl Ústavní soud usnesením ze dne 22. března 2012, sp. zn. III. ÚS 721/2012, dostupným na webových stránkách Ústavního soudu], přičemž pohledávka věřitele R není přiřaditelná žádné z tam vypočtených pohledávek.

Dlužno dodat, že tuto pohledávku nelze považovat za pohledávku za majetkovou podstatou ani po změnách insolvenčního zákona provedených s účinností od 1. ledna 2014 zákonem č. 294/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů.

Budiž dále řečeno, že vzhledem k tomu, že insolvenční soud rozhodoval o návrhu na zrušení oddlužení po 1. lednu 2014, uplatní se pro zkoumání předpokladů pro zrušení oddlužení ustanovení insolvenčního zákona ve znění účinném od 1. ledna 2014 (srov. článek II části první zákona č. 294/2013 Sb.).

Podle ustanovení § 418 insolvenčního zákona (ve znění účinném od 1. ledna 2014) insolvenční soud schválené oddlužení zruší a současně rozhodne o způsobu řešení dlužníkového úpadku konkursem, jestliže v důsledku zaviněného jednání vznikl dlužníku po schválení oddlužení peněžitý závazek po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti (odstavec 1 písm. c/). Má se za to, že dlužník zavinil vznik peněžitého závazku podle odstavce 1 písm. c/, byl-li k jeho vymožení vůči dlužníku nařízen výkon rozhodnutí nebo exekuce (odstavec 2).

K předpokladům pro zrušení oddlužení ve smyslu § 418 odst. 1 písm. c/ insolvenčního zákona (jejichž naplnění bylo předmětem zkoumání obou soudů) patří:

- 1/ Vznik peněžitého závazku dlužníka po schválení oddlužení.
- 2/ Neuhrazení tohoto peněžitého závazku po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti.
- 3/ Zaviněné jednání dlužníka vedoucí ke vzniku tohoto peněžitého závazku.

Pro závěr, že dlužník vznikl závazku „zavinil“, postačuje (jelikož insolvenční zákon neurčuje jinak) zavinění ve formě nedbalosti. Co do zavinění dlužníka na vzniku peněžitého závazku po lhůtě splatnosti přitom platí vyvratitelná domněnka „zavinění“, byl-li k vymožení takového peněžitého závazku nařízen vůči dlužníku výkon rozhodnutí nebo exekuce (§ 418 odst. 2 insolvenčního zákona).

Ustanovení § 418 odst. 2 insolvenčního zákona nedoznalo změn od přijetí insolvenčního zákona a zjevným opomenutím zákonodárce nebyla jeho dikce přizpůsobena [na rozdíl od jiných ustanovení insolvenčního zákona (srov. např. ustanovení § 109 odst. 1 písm. c/ insolvenčního zákona)] pozdějším změnám exekučního práva [promítnutým zejména v textu zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekučního řádu) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů], které účinky spojené dříve jen s nařízením exekuce připínají (v době rozhodné pro tuto věc připínaly) též k zahájení exekuce (k doručení vyrozumění o zahájení exekuce povinnému ve smyslu § 44 exekučního řádu). Závěr o existenci vyvratitelné domněnky zavinění dlužníka dle § 418 odst. 2 insolvenčního zákona se tudíž prosadí i pro případy zahájení exekuce směřující k vymožení takového peněžitého závazku.

S účinností od 1. ledna 2014 (po novele insolvenčního zákona provedené zákonem č. 294/2013 Sb.) určuje (nově) ustanovení § 140e insolvenčního zákona, že v době, po kterou trvají účinky rozhodnutí o úpadku, nelze nařídit nebo zahájit výkon rozhodnutí nebo exekuci, která by postihovala majetek ve vlastnictví dlužníka, jakož i jiný majetek, který náleží do majetkové podstaty; to neplatí pro nařízení nebo zahájení výkonu rozhodnutí nebo exekuce na základě rozhodnutí insolvenčního soudu vydaného podle § 203 odst. 5 (odstavec 1). Pro výkon rozhodnutí nebo exekuci nařízenou nebo zahájenou v rozporu s omezením podle odstavce 1 platí § 109 odst. 6 obdobně (odstavec 2).

Dikce § 140e insolvenčního zákona (stejně jako dikce § 140b až § 140d a § 141a insolvenčního zákona) váže (v souladu s přechodným ustanovením obsaženým v článku II části první zákona č. 294/2013 Sb.) použití v něm obsaženého pravidla k době trvání účinků rozhodnutí o úpadku (tedy i k době po 1. lednu 2014). Ustanovení § 140e insolvenčního zákona tedy zakazuje nařízení nebo zahájení výkonu rozhodnutí nebo exekuce, která by postihovala majetek ve vlastnictví dlužníka, jakož i jiný majetek, který náleží do majetkové podstaty i pro ta insolvenční řízení, v nichž i v době od 1. ledna 2014 trvají účinky rozhodnutí o úpadku vydaných před 1. lednem 2014. To platí i pro insolvenční řízení vedené na majetek dlužníka, v němž rozhodnutí o úpadku, jehož účinky trvají, bylo vydáno 21. listopadu 2012.

Z ustanovení § 8 insolvenčního zákona dále plyne, že ustanovení části první a třetí tohoto zákona se použijí, jen nestanoví-li tento zákon v části druhé ohledně některého ze způsobů řešení úpadku jinak.

Při oddlužení plněním splátkového kalendáře vymezuje odchylku od pravidla obsaženého v § 140e insolvenčního zákona ustanovení § 409 odst. 2 insolvenčního zákona. To určuje, že dispoziční oprávnění k majetku, náležejícímu do majetkové podstaty v době schválení oddlužení, včetně toho majetku, s nímž dlužník nemohl dosud nakládat v důsledku účinků nařízení nebo zahájení výkonu rozhodnutí nebo exekuce, má od právní moci rozhodnutí o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře dlužník; to neplatí, jde-li o majetek, který slouží k zajištění. Majetek, který dlužník získá poté, co nastanou účinky schválení oddlužení, z té části příjmů, která nepodléhá oddlužení, nenáleží do majetkové podstaty. Výkon rozhodnutí nebo exekuci, která by postihovala takový majetek, lze za trvání oddlužení nařídit nebo zahájit a provést jen pro pohledávky, které nemají být uspokojeny při oddlužení a současně které vzniknou poté, co nastanou účinky schválení oddlužení.

Pro poměry dané věci lze odtud shrnout, že pohledávka věřitele R z titulu práva na náhradu nákladů řízení ve výši 11.932 Kč vznikla až poté, co u dlužníka nastaly účinky schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře (§ 409 odst. 2 insolvenčního zákona), takže pojmáno z čistě časového hlediska zde nebylo překážky, jež by bránila nařízení nebo zahájení exekuce (byť pouze a výlučně na ten majetek dlužníka, který nepodléhá režimu schváleného oddlužení).

Insolvenční zákon ve znění účinném do 31. prosince 2013 (kdy vznikla i předmětná pohledávka věřitele R) umožňoval věřitelům dlužníka pokračovat ve vedení sporů o peněžité pohledávky zahájených před zahájením insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka i po rozhodnutí o úpadku dlužníka, jakož i poté, co byl úpadek dlužníka řešen oddlužením (povolením oddlužení a následným schválením jedné z forem oddlužení). Řečené platilo bez zřetele k tomu, že šlo o pohledávky, které podléhaly režimu oddlužení [pohledávky, které věřitelé, kteří chtěli být poměrně uspokojeni z majetku dlužníka za trvání insolvenčního řízení, museli přihlásit do insolvenčního řízení nejpozději v propadné přihlašovací lhůtě určené ustanovením § 136 odst. 4 insolvenčního zákona (ve znění účinném do 31. prosince 2013)]. U pohledávek, které měly být přihlášeny do insolvenčního řízení, přitom možnost pokračovat ve vedení sporů o ně zjevně nebyla motivována snahou zajistit, aby se věřitelům dostalo (v rozsahu, jenž nebyl podložen přihláškou pohledávky) jiného (vyššího) uspokojení za trvání insolvenčního řízení. Právní úprava pouze dovolovala [bez zřetele k tomu, že insolvenční řízení probíhalo v tzv. sanačním režimu (že úpadek dlužníka byl řešen oddlužením)] věřiteli zajistit si (v rozsahu, v němž pohledávka nebude uspokojena v průběhu insolvenčního řízení) exekuční titul pro případ, že dlužník nevyjde z insolvenčního řízení oddlužen.

To je patrné též z důvodové zprávy k vládnímu návrhu novely insolvenčního zákona který projednávala Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky ve svém 6. volebním období (2010 - 2013) jako tisk č. 929/0 [přijaté posléze s účinností od 1. ledna 2014 jako zákon č. 294/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů]. Tato novela uvedené pravidlo změnila, přičemž zvláštní část důvodové zprávy (k bodům 71 až 73 k § 140a až § 141a) tuto změnu odůvodňuje následovně:

„Skupinu ustanovení, o jejichž změny jde, lze označit jako ta, v nichž se podrobněji a jinak než dosud vymezují další účinky spojené s rozhodnutím o úpadku. Veřejná konzultace ukázala potřebu zvážit, zda sanační způsoby řešení úpadku dlužníka, zejména oddlužení, vskutku mají ponechat stranou (vzhledem k tomu, že dlužník v těchto případech zůstává dlužníkem s dispozičními oprávněními) pravidla zakazující pokračování obecných sporů o pohledávky a jiná práva vedená vůči dlužníku jeho věřiteli. Praxe ukazuje, že tam, kde se sanační způsob řešení úpadku daří, nemá další vedení takových sporů valného smyslu a toliko zatěžuje majetkovou podstatu dalšími náklady při vedení těchto sporů dlužníkem. Obecně lze v této souvislosti říci, že pokračování takových sporů by mělo záviset na účelnosti jejich vedení vzhledem ke způsobu, jakým byly pohledávky a práva věřitelů, jichž se spory týkají, vypořádány v insolvenčním řízení. Jelikož odpověď na tyto otázky dává zpravidla až vlek předzkoumání pohledávek v insolvenčním řízení, případně rozhodnutí o zvoleném způsobu řešení dlužníkového úpadku, jeví se žádoucím ponechat takové spory „v klidu“ (přerušit je, pokud probíhají) již od rozhodnutí o úpadku. Tomu odpovídá pravidlo promítnuté v textu nového § 140a, jež se potud výslovně vymezuje i ve vztahu k pohledávkám, které se v insolvenčním řízení neuspokojují vůbec (vedení sporů o takových pohledávkách s dlužníkem nemá za trvání insolvenčního řízení smysl žádný). Pravidla popsána v návrhu § 140a odst. 2 až 4 insolvenčního zákona odpovídají obvyklým účinkům přerušení řízení, jak jsou ostatně ve vztahu k účinkům prohlášení konkursu popsána v § 263 odst. 2 a 4 insolvenčního zákona. Obecně se formuluje zákaz pokračování těchto sporů po dobu, po kterou trvají (jen) účinky rozhodnutí o úpadku. Ukázalo se rovněž, že není vhodné formulovat uvedené pravidlo pro jiná než soudní a rozhodčí řízení (pro správní řízení). U oněch jiných řízení se možný střet s účinky insolvence prosazuje jiným způsobem (srov. níže důvodovou zprávu k § 140d návrhu).“

„Pohledávka“ věřitele R z titulu práva na náhradu nákladů řízení ve výši 11.932 Kč je příslušenstvím pohledávky (jistiny), která věřiteli R vznikla (a stala se splatnou) ještě před zahájením insolvenčního řízení na majetek dlužníka a kterou by věřitel R (kdyby ji dlužník

neuhradil) musel přihlásit (pro účely poměrného uspokojení za trvání insolvenčního řízení) do insolvenčního řízení v propadné přihlašovací lhůtě plynoucí z ustanovení § 136 odst. 4 insolvenčního zákona (ve znění účinném do 31. prosince 2013). Pro pohledávku (jistinu), jejímž příslušenstvím je „pohledávka“ věřitele R z titulu práva na náhradu nákladů řízení ve výši 11.932 Kč, přitom platil absolutní zákaz nařízení nebo zahájení výkonu rozhodnutí nebo exekuce.

Logikou věci je dáno, že příslušenství pohledávky (byť vzniká později, právní mocí soudního rozhodnutí o přiznání náhrady nákladů řízení) nemůže mít z hlediska možnosti uspokojení pohledávky (jistiny) a jejího případného exekučního vymožení jiné (lepší) pořadí než pohledávka (jistina) samotná.

V intencích závěrů plynoucích z R 54/2012 přitom Nejvyšší soud nemá žádných pochyb o tom, že kdyby pohledávka věřitele R z titulu práva na náhradu nákladů řízení ve výši 11.932 Kč vznikla sice po uplynutí propadné přihlašovací lhůty počítané od rozhodnutí o úpadku, ale před rozhodnutím o schválení oddlužení, šlo by o pohledávku, kterou by nebylo možné uspokojit v insolvenčním řízení a pro kterou by nebylo možné nařídit nebo zahájit výkon rozhodnutí nebo exekuci ani na tu část majetku dlužníka, které podléhá oddlužení.

Pro posouzení, zda pohledávka věřitele z titulu práva na náhradu nákladů řízení je peněžitým závazkem, který dlužníku vznikl až po schválení oddlužení (§ 418 odst. 1 písm. c/ insolvenčního zákona) a zda jde o pohledávku vzniklou poté, co nastaly účinky schválení oddlužení (§ 409 odst. 2 insolvenčního zákona), má Nejvyšší soud na základě výše uvedeného za určující, o příslušenství jaké pohledávky (jistiny) jde. U pohledávky (jistiny), která vznikla před zahájením insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka, nelze považovat příslušenství pohledávky tvořené soudem přiznanou náhradou nákladů řízení za peněžitý závazek, který dlužníku vznikl až po schválení oddlužení (§ 418 odst. 1 písm. c/ insolvenčního zákona), ani za pohledávku vzniklou poté, co nastanou účinky schválení oddlužení (§ 409 odst. 2 insolvenčního zákona), bez zřetele k tomu, že toto příslušenství vzniklo (právní mocí soudního rozhodnutí) po schválení oddlužení.

Právní posouzení věci odvolacím soudem tudíž není správné. Dosavadní výsledky řízení pak ukazují, že je možné o věci rozhodnout. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), v souladu s ustanovením § 243d písm. b/ o. s. ř. změnil rozhodnutí odvolacího soudu tak, že usnesení insolvenčního soudu se potvrzuje.

Z výše řečeného plyne, že exekuční řízení zahájené (pod sp. zn. 065 EX 02408/14) pro vymožení pohledávky věřitele R vůči dlužníku z titulu práva na náhradu nákladů řízení ve výši 11.932 Kč je vedeno v rozporu se zákazem formulovaným v ustanovení § 140e insolvenčního zákona a úkolem insolvenčního bude neprodleně zjednat nápravu postupem dle § 109 odst. 6 insolvenčního zákona. Dlužník má právo požadovat zpět plnění, které poskytl věřiteli R na úhradu pohledávky, pro kterou bylo nezákonně zahájeno exekuční řízení (Nejvyšší soud nepřehlédl obsah dohody promítnuté v textu protokolu o jednání před insolvenčním soudem ze dne 24. září 2015, B-29).

Toto usnesení se považuje za doručené okamžikem zveřejnění v insolvenčním rejstříku; dlužníku, insolvenčnímu správci, věřitelskému výboru (zástupci věřitelů) a státnímu zastupitelství, které (případně) vstoupilo do insolvenčního řízení, se však doručuje i zvláštním způsobem.

Proti tomuto rozhodnutí není přípustný opravný prostředek.

V Brně dne 30. listopadu 2015

JUDr. Zdeněk Krčmář
předseda senátu